

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1941

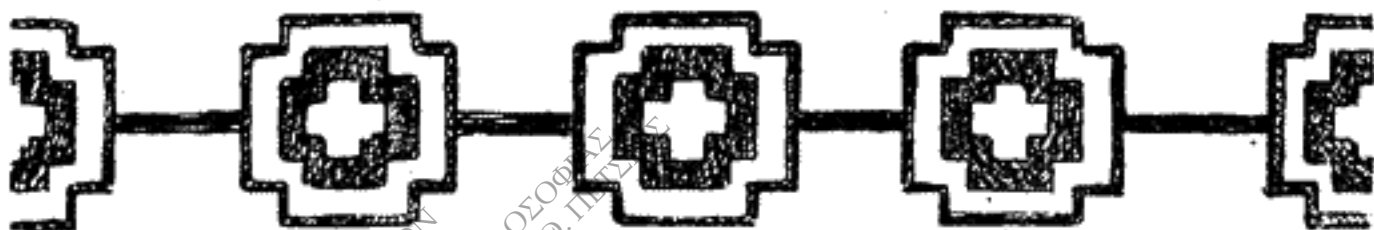
ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^{ΙΑ} Α.Ε.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",

38 — ΣΤΑΔΙΟΥ — 38

ΑΘΗΝΑΙ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Είναι βεβαίως ασύνηθες τὸ ὅτι Ἱεράρχης ἀποφασίζει ν' ἀσχοληθῆ, ἔστω καὶ δι' ὀλίγων, περὶ ἐνὸς λογοτέχνου. Καὶ ἡ ἐκπληξίς, τὴν ὁποίαν ἀπὸ τὴν πρώτην ἐντύπωσιν θὰ αἰσθανθῆ τις, θὰ ἔχη τὴν αἰτιολογίαν τῆς ὄχι εἰς τὸ ὅτι ἡ λογοτεχνία καί, γενικώτερον, ἡ Τέχνη εὐρίσκονται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἢ ἡ Πίστις ἀδιαφορεῖ πρὸς τὴν ἁρμονίαν καὶ τὸ κάλλος. Τούναντίον μάλιστα. Ἡ ἐντελεστέρα μεταρσίωσις τῆς θρησκευομένης ψυχῆς ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν ἁρμονίαν τοῦ ἤχου καὶ τοῦ λόγου. Ἐκτὸς τούτου, ἡ ἐκκλησιαστικὴ λογοτεχνία ἔχει ἐξίχθη, διὰ μέσου τῶν αἰῶνων, εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἐντελείας, ὥστε νὰ θεωρῆται εὐλόγως ἀνθῶν ἀπαραμίλλου ποικιλίας καὶ ὠραιότητος. Ἴσως δὲ καὶ τοῦτο ἀκόμη θὰ ἦτο δυνατόν νὰ λεχθῆ εἰς τινὰς περιστάσεις: ὅτι ἡ φροντίς διὰ τὴν ἐντεχνον πλοκὴν τοῦ λόγου, ἐμμέτρου καὶ πεζοῦ, φθάνει μέχρις ἐκζητήσεως, εὐρεῖα δὲ χρῆσις παρατηρεῖται τῶν καλουμένων «σχημάτων λόγου» — ἀκόμη καὶ τῶν πλέον τολμηρῶν καὶ σπανίων τῆς κλασικῆς ἑλληνικῆς λογοτεχνίας.

Ἄλλ' ἡ ἐκπληξίς αὕτη δικαιολογεῖται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι αἱ Γραμματεῖαι τῶν διαφόρων λαῶν περιέχουν ἔργα φιλολογικὰ ἐξαιρετοῦ ἐνίστε ἀξίας, τῶν ὁποίων ὅμως τὸ περιεχόμενον δὲν προσαρμόζεται πρὸς τὸ καθαρὸν θρησκευτικὸν πνεῦμα, πρὸς τὸ ἀγνὸν αἶσθημα καὶ πρὸς τοὺς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐπιδιωκομένους ἠθικοὺς καὶ μορφωτικοὺς σκοποὺς ἐν τῇ Κοινωνίᾳ. Δὲν εἶναι δὲ πολὺ σπάνιον τὸ φαινόμενον λογοτεχνικῶν ἔργων πνευματωδεστάτων καὶ ἐξόχου

καλλιτεχνικῆς ἀξίας, τῶν ὁποίων ὅμως τὸ ἄρωμα περικλείει καὶ μεταδίδει τὸ δηλητήριον τῆς ἠθικῆς σήψεως εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀναγνώστου.

Πάντως, ὑπάρχουν εἰς ὅλους τοὺς κανόνας καὶ αἱ ἐξαιρέσεις. Μία δὲ τοιαύτη ἐξαιρέσις — ὄχι βεβαίως καὶ μοναδική — εἰς τὴν Νεοελληνικὴν Γραμματεῖαν εἶναι καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης. Ὁ Σκιαθίτης αὐτὸς ἐργάτης τῶν Γραμμάτων, υἱὸς ἱερέως, ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας καὶ παρέμεινε, δι' ὅλης τῆς ζωῆς του, πιστὸν καὶ ἀφωσιωμένον τέκνον. Ἀπὸ τὴν πρώτην, ἀπαλὴν, νεότητά μέχρι τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ψυχὴ του ἐπέταξε πρὸς τὸν Δημιουργὸν τῆς, ὑπῆρξε καὶ ὡς ἄνθρωπος καὶ ὡς συγγραφεὺς πρότυπον ἀληθοῦς Χριστιανοῦ καὶ ἀκραιφνοῦς Ἑλλήνου. Φύσις εὐγενῆς καὶ ἀπλῆ· χαρακτήρ μελίχιος καὶ πρᾶος· ἀγνός καὶ ἀνεπιτήδευτος· φιλομαθὴς χωρὶς ἐπίδειξιν· πιστός μετὰ λόγου καὶ χωρὶς μισαλλόδοξον φανατισμὸν· πολυμερῆς καὶ ἀκάματος· ἐκλεκτικὸς εἰς τὴν σύλληψιν καὶ παρατηρητικὸς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν — ὁ Ἀλέξανδρο Παπαδιαμάντης ὑπῆρξεν ὁ τύπος τοῦ ἀληθοῦς διανοουμένου, δηλαδὴ εὐσεβῆς, μετριόφρων, ἐχθρὸς τοῦ θορύβου, ἐνδιαφερόμενος πλέον παντὸς ἄλλου διὰ τὴν διάπλασιν μιᾶς κοινῆς χριστιανικῆς καὶ ἑλληνικῆς ἠθικῆς εὐρώστου.

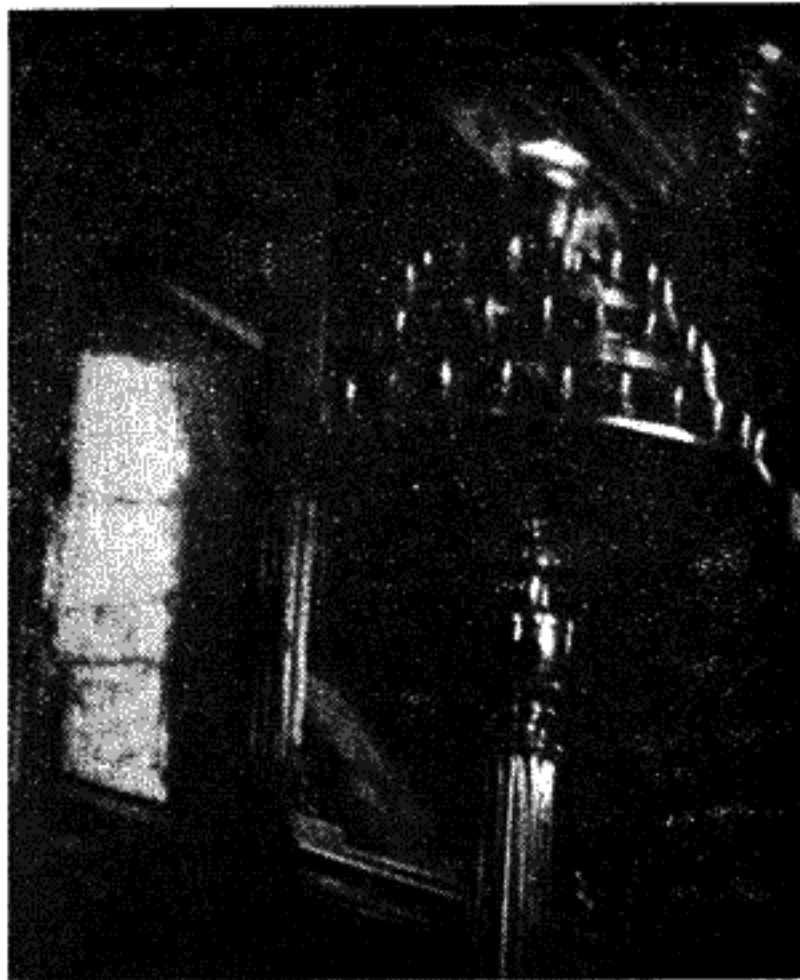
Ἡ ἐν λεπτομερείᾳ ἀνάλυσις καὶ κρίσις τοῦ ἐκτεταμένου ἔργου τοῦ Ἀλεξάνδρου Παπαδιαμάντη ἀνήκει, δικαιοματικῶς, εἰς τοὺς κριτικοὺς καὶ γενικῶς εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῶν Γραμμάτων ὑπὸ τὴν εἰδικὴν ἔννοιαν. Εἰς αὐτοὺς

ἀπόκειται νὰ ἐξάρουν καὶ τὴν εὐστοχὸν σύλληψιν τῶν θεμάτων καὶ τὴν παραστατικότητα τῶν περιγραφῶν καὶ τὴν εὐκρίνειαν τῶν χαρακτηρισμῶν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς κρίσεως καὶ τὴν ἐπιμελῆ διατύπωσιν καὶ τὴν ἀνθηρότητα τοῦ ὕφους — ἀρετάς, αἱ ὁποῖαι τοποθετοῦν τὸν Σκιαθίτην ἠθογράφον εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων λογοτεχνῶν.

Παρήλθον τριάκοντα ἔτη ἀφ' ὅτου ὁ Ἄλέξανδρος Παπαδιαμάντης ἐκοιμήθη τὸν αἰώνιον ὕπνον. Καὶ ὅμως ὄχι μόνον ἡ μνήμη του παραμένει ζωηρὰ εἰς τοὺς κύκλους τῶν ἀνθρώπων τῶν Γραμμάτων, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔργον του συστηματοποιεῖται ἀπὸ τοὺς νεωτέρους,

ἐρευνᾶται πλατύτερον, καὶ ἀποκτᾶ διαρκῶς καὶ νέους ἀναγνώστας καὶ θαυμαστάς. Τοῦτο εἶναι καὶ τὸ χαρακτηριστικώτερον γνῶρισμα τῆς πραγματικῆς ἀξίας ἐνὸς ἔργου Τέχνης. Πιστεύομεν δὲ ὅτι ὁ Ἄλέξανδρος Παπαδιαμάντης ἀνήκει καὶ εἰς τὸ μέλλον, διότι τὰ θέματά του καὶ ἡ τέχνη του εἶναι ἀπηλλαγμένα ἀπὸ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ ν' ἀρέσουν εἰς τοὺς συγχρόνους του καὶ ἐμπνέονται ἀπὸ τὴν καθάραν πηγὴν τῆς Πίστεως, τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν Πατρίδα καὶ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὰς ἠθικὰς ἀξίας, ἐπὶ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ βασίζεται ἡ κοινωνικὴ συμβίωσις τῶν Χριστιανῶν Ἑλλήνων.

† Ο ΑΘΗΝΩΝ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

ΓΩΝΙΑ ΣΚΙΑΘΙΤΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
(Φωτογραφία Λεών. Ἐλευθεριάδη)